

August Varenius   Martin Babatius

**[...] s. Muraenula I. XII. Gemmis S. Apophtegmatis Pretiosissimis Salomonis, Ex.
C. 1. 2. 3. libri, cui titulus Koheleth s. Sapientiae Personantis Congregantis
Decorata**

Rostochi[i]: Richelius, 1659

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740017357>

Druck   Freier Zugang

RU Meol 1659

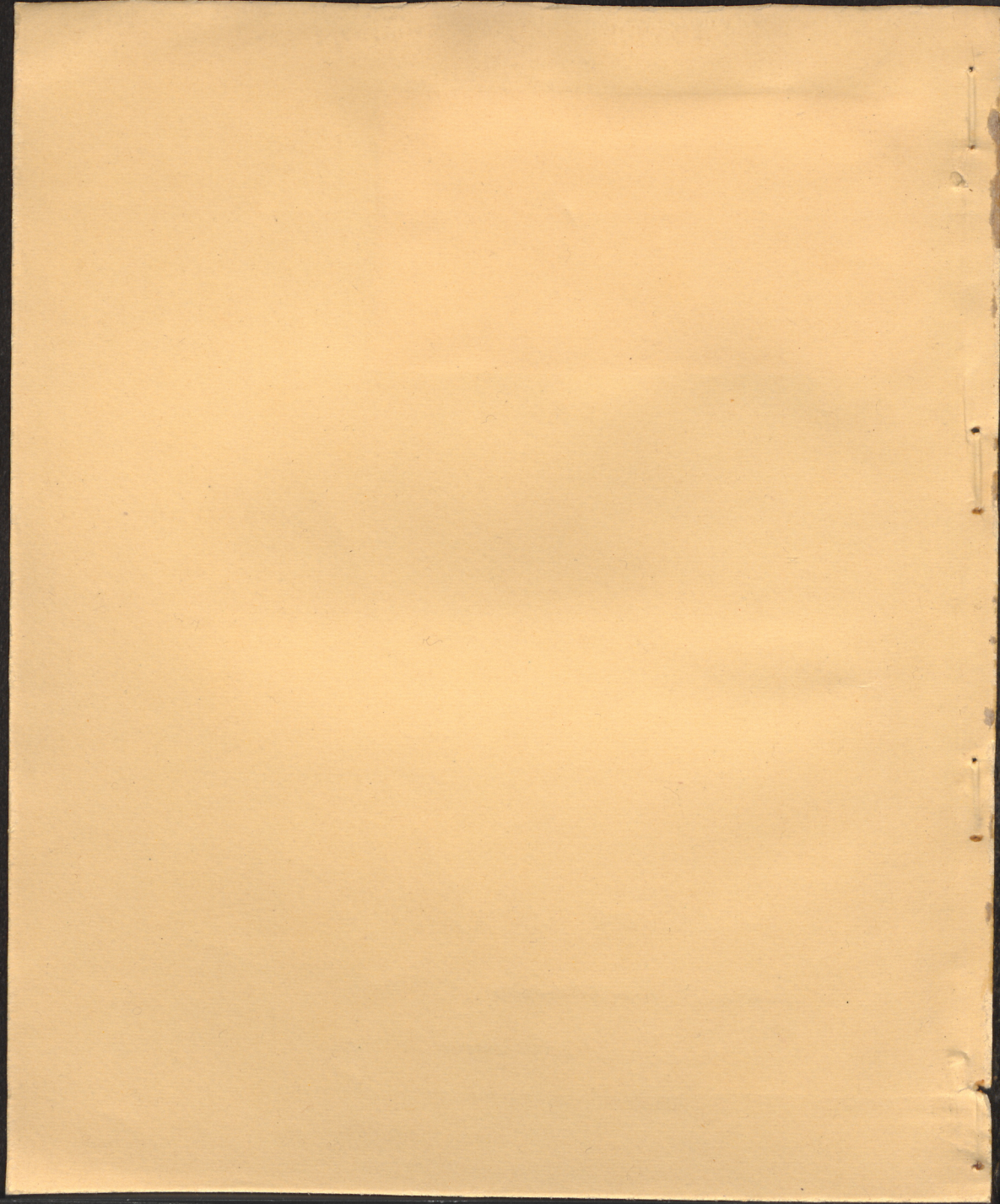
August Varennius, Praes.

Vit. Martin Dabatius, Resp.

RU Meol. 1659.

August Varennius, Praes.

Martinus Dabatius, Resp.

חור יב חרוזים הא

£

MURÆNULA I.

XII. GEMMIS

£

APOPHTEGMATIS

PRETIOSISSIMIS SA-

LOMONIS,

Ex C. 1. 2. 3. libri, cui titulus

KOHELETH

£

SAPIENTIÆ PERSONANTIS

CONGREGANTIS

Decorata,

Quam

כשם האלחום המכש את נרדף

Ad d. 18. Jun. hor. ab g. antemerid.

In Auditorio Majori

PRÆSIDE

AUGUSTO VARENIO,

SS. Theol. D. Hebraicorum & Catecheseos Christi-
anæ Professore Ordinario,

Publicè Responsurus defendet

MARTINUS BABATIUS,

Regiomont. Boruffus.

☉:(o):(☾

ROSTOCHI

Typis Johannis Richelii, Senatūs Typogr. 1659.

R. U. Theol.

1659

אל עין הקורא

Consilium nobis ex sapientissimo
vanissima Vanitatis Contemplatore, cui
Kobeletb s. *personanti voce congregantis* ti-
 tulus, חרווים seu *gemmas sacras* repræ-
 sentare, & de illis ex pectorali Pontifica-
 li nominatis *turtures auri* facere, cum *pun-
 ctis argenteis*, prout noster alibi Orator
 loquitur. Constat illa gemmata tænia
 non nisi Consilio Fontium, & inprimis
 quæ in his fulgent *Punctis* (accentuum vocalium, cæterarumq; stel-
 lularum) *argenteis*. Aberit, quicquid longius abit, vel hermineviti-
 cæ murænulæ simplicem spheram excedit, unde nec de *Autore* qui
 sese legitimat satis c. 1. 1. 12. nec de *Scriptionis tempore* trademus
 quicquam: in quo Consilio castam *Turturum* sollicitudinem & pu-
 dicam simplicitatem sine irâ & studio commendamus æquè ac
 in Lecturis optamus.

I. אָרָם RUBINUS. Kohel. c. I.

Tmem. 5. וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבֵנֵת הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵל-מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף
 זָרַח הוּא שֵׁם. Redditur ab Interpretibus passim: *Oritur Sol &
 occidit Sol, & ad locum suum transit, ubi oritur, quomodo & Batavi:
 Doch ryst de Sonne op / ende de Sonne gaet onder: ende sy
 hyght na hare Plaetse / daer sy obrees.* Obstat ex Consilio
 Fontium evidentiā *positus Sakephkaton*, antecedente *Passa honora-
 rio* in voce m. 2. primâ: & *Tvir* in voce 2. sed & *Tiphcha* in voce 4. Il-
 lud שׁוֹאֵף abstractum non referendum *antecedentè*: sed *consequen-
 tè*, ad זָרַח הוּא, & illud שֵׁם magis ad שׁוֹאֵף, quàm ad זָרַח. Red-
 dendum: *Et ad locum suum, illuc (totâ nocte) idem ille (Sol) adspirat*
 (motu rapidissimo contendit, ibidem sc.) *oriturus*. Requirebatur
 juxta illam positus membri 2. talis:

וְאֵל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף זָרַח הוּא שֵׁם:

A 2

II. TOPA.

II. פְּטָרָה TOPASIIUS.

Mem. 6. Hæc habentur צפון הוֹלֵךְ אֶל דְּרוֹם וְסוֹכֵב אֶרֶץ
 Hactenus m. 1. Sequitur in 2. סוֹכֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל סְבִיבוֹתָיו
 : שב הָרוּחַ. Quæritur 1. *quod Subjectum* in m. 1.? Resp. non *Ven-*
tus: sed *Sol*. Objicitur. E. Atnach distingvit versum. Resp. sub-
 oīdinandum m. 2. & reddendum: *Sole incedente ad meridiem, & cir-*
cumeunte ad aquilonem (Hactenus m. 1.) *Circumiens circumiens* (per-
 petuâ Circumitione sese movens) *incedit* (propere) *Ventus & se-*
candum circuitus Solis iterum convertitur ventus. Quæritur 2. quid
 hic per רוּחַ? Resp. Non negamus materialiter involvi *aerem*: for-
 maliter tamen *Ventus* intelligitur: qui nihil aliud est, quàm *aer pro-*
trusus, unde, quæ *protrusionem aeris* efficere possunt, etiam causæ
ventorum esse possunt. Talis in primis *Sol*, à quo *aer impulsus pro-*
trudit alium vicinum aerem; & *motum Solis ab oriente in occidentem*
circumrotati, sequitur motus aeris protrusi circulariter versus omnes pla-
gas: etsi maximè sensibilis illa protrusio & *ventus* adeò versus occi-
 dentem. Ita summus noster Philosophus nos docet. Notetur
 relatio membri 2. ad 1. Confer. Interpret.

III. בְּרֵקָה CERAUNIUS.

Mem. 7. Thesis sapientissimi est de *fontibus, s. origine fontium,*
underivi, lacus, & ex his fluvij. Membrum 1. proponit Paradoxum
 Physicum: *Omnes illi (tot ac tanti) fluvij* (plures quam mille *fluvij,*
 quorum majores tantum aquæ in mare emittunt, quod totam tel-
 lurem superet) *properant* (indefinenter) *ad mare, & tamen mare ne-*
quaquam adimpletur. Quæritur quæ ratio, quod non augeatur *ad*
inundationem usque mare, & non desinant perennare fontes? Resp.
 Sapientissimus in m. 2. *Ad illum ipsum locum, unde fluvij* (ad mare)
properant ad illum ipsum (inquam) *retrofluunt*. Ex ipso adeò
mari aqua per subterraneos ductus, & in fundo scaturigines apo-
 cryphas usque ad *fluviorum primos fontes* emittitur. Ita aperte no-
 ster in purpurâ Philosophus, at quis sc. *Rex Israelis Hierosolymitanus,*
 ad *exploranda naturæ arcana, facultate, opibus, potentiâ magis om-*
nibus instructus, & qui applicuit animum suum לְדַרְשׁ וּדְתוּרָה s. *ad*
disquirendum, & explorandum Sapienciam de omni eo, quod fit sub cælis:
 Vid.

Vid. c. 1. 12. 13. 16. ut per hunc tacere jubeantur, qui vaporibus & mari elevatis illos influxus, vel aeri in terra visceribus contento generationem fontium acceptam reddunt. Spiritus S. ubi philosophatur, nunquam ita popularitè loquitur, ut inaccuratè. Notetur autem *emphatica accentuatio* in membro 2. quæ salvâ consecutione generali, attentionem poscit illius decisionis tanti paradoxæ.

IV. נֶפֶד CARBUNCULUS.

Tm. 10. ויש דבר שיאמר ראה זה חרש הוא. Si absolute fumus, sensus planè contrarius & toti thesi Salomonis, & argumento in m. 2. Enunciandum ergò per modum interrogantis, & in resolutione negantis, prout egregie noster Lutherus: *Geschicht auch etwas davon man sagen möchte: Siehe, das ist new?* Ita & thesis convenit in v. 9. sc. אין כל חרש חחת השמש i. e. *Planè nihil est novi sub Sole*, & ratio in v. 10. m. 2. *Dann es ist schon vorher in alten Zeiten geschehen/was tuz vor uns geschehen ist.* Exemplum in signe ad Oratorem interrogantis, non quidem requiri semper *explicitum signum interrogationis*, requiri tamen aliorum principiorum Consilii fontium non repugnantiam, ne quid hinc temerè fiat.

V. סַפִּיר SAPPHIRUS. CAP. II.

Tmem. 3. Lud. de Dieu: *Exploravi in corde meo, ut traherem per Vinum Carnem meam (cum Cor meum duceret per Sapienciam) & apprehenderem stultitiam, usque dum viderem, ubi sit bonum filiorum hominis, quod faciant sub cælo, numero dierum vitæ suæ? Senlus juxta illum: Volui experiri, an in voluptatibus sita vera beatitudo, non quod serid amarem: sed ut sapientior inde evaderem: sed dum me illis dedi, expertus sum meram esse vanitatem & stultitiam.* 1. Tollatur parenthesis, & prior quam illa Junii, improbata Ludovico (ad c. 3. n.) 2. Reddendum: *Et Cor meum ducebat (me) in Sapienciam etiam ad apprehendendum stultitiam: (sc. non practicè faciendo, sed Theoricè inter Sapienciam & stultitiam accuratè discernendo & hanc fugiendo) usq. dum viderem, ubi esset illud bonum filiorum hominis, quod facturi essent sub cælo (quod attinet) numerum dierum vitæ ipsorum.* Conf. c. 1. 17. c. 2. 12. Notetur: *Gerefeh* in ורבי ad *Pasta* in חכמה, & hoc ad territorialem בסכולות; porro *Ruia* in ארמה, *Pasta magnus* in הארם & par-

vis in יעשי, Sakephkaton in השמים & positus sequens magis antecedentè referendus, & liquida erunt omnia. Germ. Da dacht ich in meinem Herzen / meinen Leib im Wein zu pflegen / (waciren) und mein Herz führet mich an in der Weisheit / auch (bey mir) zu ergreifen (zu erwe-gen) was Thorheit ist / biß ich ansehend die Zahl der menschlichen Lebens Tage (lernete) wo da sey / das / was den Menschen · Kindern unter dem Himmel zu thun gut ist.

VI. יהלם ADAMAS.

Tm. 8 Mentio fit שרה ושרות, Nexus talis. Cor (vel animus) sapientissimi duxit hunc in sapientiâ ad explorandum, an felicitas vel excellentia vera in magnificentiâ operum publicorum, palatiorum, vinearum v. 4. Paradisorum v. 5. Ingeniosè florido nemori irrigando effectorum lacuum v. 6. Numero Officialium, Servorum, Ancillarum, Armentorum, gregum v. 7. Argenti, auri, peculij Regum & Provinciarum, Musicorum, deliciarumq; variarum v. 8. posita esset, quæ proinde magnificentiâ & copiosius obtinuerit præ omnibus Antecessoribus Hierosolymitanis, perseverante etiam adhuc Sapientiâ v. 9. adeò ut nihil lætitiæ Oculorum animiq; elegantibus desideriis subtractum, quod sc. esset ex omni illo labore, sapientissimi portio vel lucrum v. 10. Cæterum accuratius illa omnia meditantis visa quoq; fuisse, meram Vanitatem & afflictionem Spiritus רוח ורעות הכל, ut adeò maneat Thesis Sapientis: השמש אין יתרון תחת השמש sc. Non est vera excellentia sub Sole. De illis delitiis ita v. 8 loquitur Rex Israelis, idemq; Koheleth (conf. c. i. 12.) Comparavi mihi Musicos & Musicas (Cantatrices) & delicias Filiorum hominis: sequitur nunc: שרה ושרות i. e. Viâ & Viis s. modo & modis i. e. variis modis. Referendum hoc non tam ad vocem תענגורו (obstat sc. relatio & subordinatio Rvia ad Tiphcha) quàm ad remotiorem vocem עשיתי. Comparavi mihi viâ & viis s. variis modis Cantores & Cantatrices delicias Filiorum hominis. Referendum illud ad totum antecedens jam inde à m. 2. De variis interpretationibus harum vocum consul. Interp. & in primis Jun. ac Lud. de Dieu in h. l.

VII. לָשִׁים LYNCURIUS.

§. 1. Tmem. 12. Consequens illius judicii, fuit respectus comparativus Sapientia & insaniarum ac stultitia. בנרתי אני i. e. Con-
verti

verti me ad videndum sc. sapientiam & insanias ac stoliditatem. (Luth. noster in voce secundâ prudentiam intellexit, quod nec probam⁹, nec in præsens examinamus Conf. ipse ad c. 1.17. ad c.2.2. Sequitur

כִּי מֵהָהָרְם שִׁבּוֹא אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵת אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוֹהוּ: Parentheticum hoc membrum rectè statuunt Interpretes: sed in interpretando non ad eò conveniunt. L. de Dieu: *Nam quid est homo, qui venturus est post Regem, quem jam fecerunt sc. Deus & homines?* ita ut hîc causa reddatur, cur non alius se secuturis reliquerit huj⁹ gravissimæ controversiæ examen & decisionem, sed dixerit: *Ego converti me ut vide-rem?* quia sc. non est expectandum, ut alius unquam succedat Rex, aut nascatur homo ad hæc indaganda me futurus aptior. Sufficiat hic Rex, qui jam factus est, ad quem nihil qui secuturi sunt. Requiritur in אֵת הָהָרְם Sakephkaton. Nunc cum sit Rvia, illud עֲשׂוֹהוּ כָּבַר אֲשֶׁר אֵת referendum non ad Regem Salomonem: sed ad Salomonis Successorem, vel illud remotius מֵהָהָרְם.

§. 2. Habuit Lutherus noster illud מֵהָהָרְם, ac si esset מֵהָהָרְם i. e. *Quis novit, quid sit futurus ille homo, an sc. Sapia, an Insania, vel Stultitia?* (vid. v. præced.) planè prout in v. 19. ubi explicitè ita habetur. Reddidit ergò: *Dann wer weiß/ was der für ein Mensch werden wird nach dem Könige / den sie schon bereite gemacht haben.* Junius autem: *Quid enim facturus esset homo qui sequeretur eum Regem?* Id quod jam factum est: ut sit interrogatio in territorio 1. responsio in 2. & sensus: *Ego judicium facere possum de rebus omnibus, vanitatemq; earum evincere à meâ unius experientia.* Res omnes novi & noscere potui, quia tantus sum Rex ut omnes alios scientiâ & facultate longè superem. An ullus meorum Successorum me in illâ æqvabit, nedum anteibit? Nequaquam. Quod si enim ultra in rebus explorandis & cognoscendis laboraret, quid facturus esset? Nihil. Sc. actum ageret. Neque accentuationi contrariatur Versio Belgica, hoc sensu: *Wie wird der Mensch / der nach mir kommen wird/ thun können/was zuvor geschehen?* ac si esset מֵהָהָרְם אֲשֶׁר כָּבַר עֲשׂוֹהוּ, wie wird er mir es können nachthun?

§. 3. Post hanc parenthesis sequitur jam *judicium sapientissimi*

visi Contemplatoris: scil. Dari omnino excellentiam Sapientia præ stoliditate, & quidem, quanta est Lucis præ tenebris v. 13. quæ comparatio explicatur v. 14. sc. חכמ i. e. quod attinet ad Sapientem illum, Oculi ejus sunt in capite ejus (ille sc. habet illuminatos oculos cordis, & adeo videns est) & quod attinet ad stolidum, in tenebris ambulat (cæcus est, ἐσκόλισμένος ἢ Ἀνοία) Sed hæc occasione sequitur Enthymema novum de אחר אחרו. i. de communi eventu: Agnovi quoque, accidens idem accidere omnibus illis.

§. 4. Inde ergo illud Enthymema intimatum v. 15. Dixi ego in corde meo: secundum eventum stolidi, etiam mihi, mihi, inquam, ipsi eventurum est: ad quid ergo sapiens fui ego? (an) tunc (erit) excellentia? (an ab illâ communi sorte me excipiet sapientia? sc. nequaquam) Dixi ergo in Corde meo hoc quoque esse Vanitatem. Sequitur nunc v. 16. ubi notetur thesis in m. 1. sc. Non erit memoria Sapientis æquè ac Stulti in Seculum (non perennabit, non æterna erit: non saltem moritur sapiens: sed & ipsa sapientiæ fama, vel illius memoria longo tractu temporis, seu per innumerabilem annorum seriem tandem obliteratur) Ratio prima est in memb. 2. territorio 1. quandoquidem subsequenter diebus, omnis ille (tam sapiens, quam stolidus) jam erit oblivioni traditus (הכל נשכח). Ratio 2. in territorio 2. Et quomodo morietur sapiens? cum Stulto. Mors communis est Sapienti & Stulto. Moritur uterque.

§ 5. Notamus 1. tm. 14. & 15. in אני יקרני nullus est Pleonasmus. אני non admittit signū Casus vel articulū: sed determinatur per sequens affixū homogenū: Not. 2. in tm. 15 positus או יותר, quem Junius inserit antecedentib⁹, ac si esset accentuatio או יותר אני? Nequaquam. Juxta accentuationem ita reddendum prout supra. Sensus est: Si moriendum æquè mihi ac stolido, quare adeo sapientiā excellui, cum non detur Sapientis prelatum? An enim או יותר אני? Nequaquam. Particulam autem interrogandi implicari sapius, ubi id accentuatione totoq; positu signatur, certum est. Not. 3. quoad formam זכרוו parallelismus ex c. 1. 11. & constabit absolutum dari זכרוו: sed & notetur: non negari memoriam Justis: sed Sapientis, & memoriam

לעולם

לשורם in eternū (recognitionē illius sapientia secularis stabilem. Not. 4. in v. 16. Junius in כשככר erravit. Requiritur juxta illum in illā voce Rvia, certē superior Rege Pasta minore. Notetur 5. in eod. v. m. 2. erratum quoque à Ludovico, tum in resolutione textus materiali, tum in formali. Resolvit ita, ac si esset ratio illa prima, ad ipsam thesin velut hujus pars referenda, quā ratione Atnach ponendus fuisset in voce כשככר & ibi membrum 1. finiendum ubi terminatur membri 2. primum territorium. Sc. juxta illum thesis talis: Nec Sapientis, nec Stulti memoria perpetua est: sed pariter omnes oblivioni tradentur. Inde ergo vitium quoque formale primum. Neque per superiorem nostram analysin periculum, ne noster fiat Orator Tautologus, probans idem per idem. Satis ab illā criminatione liberatur per accuratam thesios & rationis primæ collationem.

§. 6. Alterum in formā peccatū est, quod rationē 2. m. 2. ita reddidit: Et quomodo? (quomodo id sit, quod neutrius memoria sit perpetua: sed oblivioni tradenda? responderi nunc, id fieri per mortem communē: nam) Moritur Sapiens cum Stulto. Fortē ad Tvir respectus Ludovico fuit in ויא: Coeterum ex malē intellectā accentuatione plus periculi, quā ex ignoratā. Nullus Tvir suam vocem à sequenti Tiphchatā separat: sed ille suam vocem huic semper subordinat, ut adeo si hīc danda interrogationis forma, illa ipsa non in ויא sit terminanda: sed in החכם, & totum illud ויא ימות החכם habendum pro Interrogatione: illud autem עמ הכסיר pro responsione,

§. 7. Ita satisfat accentuationi. Extra interrogationem autem talis positus emphaticē affirmat: sed ita, uti id, quod affirmat, sit quasi paradoxum. Sc. Sapiens aequē moritur ac Stultus: quod cum qf. paradoxon, proinde præponitur illud: ויא Quomodo Sapiens moritur cum Stulto. Conf. illud Echa in Threnis Jerem. c. 1. 1. 2. 3. 4. Civitas sc. Hierosolymitana desuet solitaria: quod quia grande πνευδοξον, illam sc. Civitatem amplissimam populo, celeberrimam inter gentes, Principem inter provincias esse viduam factam, hinc, uti id exprimat cum affectu, præponitur illud: Quomodo? Hoc sensu conciliandus Junius, qui reddiderat: Atqui moritur Sapiens ipsum stolido. Sed ἐμφορῶτες ἐστὶν est id quod habetur in fontibus.

B

VIII. ACHA-

VIII. אכזב ACHATES.

Im. 20. Egregiè Lutherus noster ab hoc tmemate Salomonis enthymemata explicat. Darumb wandt ich mich / daß mein Herr abließ von aller Arbeit unter der Sonnen Confessio sc. Salomonis conclusiva fuerat v. 17. Nullam se in omnibus hujus vitæ operibus, etsi magnificis, quietem ac tranquillitatem invenisse, & inde ad se hanc vitam, & omnem laborem suum, quem laboraverit sub Sole: Omnia illa magnam vanitatem & afflictionem Spiritus fuisse. Inde ergo nunc avertit se ad viam meliorem, & ipsum animum tædio vel fastidio præteritorum facinorum laborantem ad institutum magis salubre mortalibus revocat v. 20. Quod autem antea v. 18. 19. in hypothesi propriâ dixerat, idem nunc in thesi v. 21. 22. 23. iterat. Summarium est: Et hoc arguere hujus seculi Vanitatem, & esse afflictionem magnam, quod, qui in Sapientiâ, Scientiâ & æquitate laborem confecit, non in usufructu illorum partorum perseverare possit: sed teneatur illa cedere avidis hæreditibus, qui in illis non laborarunt, ut horum fiat קהל l. portio & patrimonium v. 21. Exaggerat hoc v. 22. 23. quos benè Lutherus noster: Dann was triegte der Mensch von aller seiner Arbeit und Mühe seines Herrgens / die er hat unter der Sonnen? Er hat ja alle seine Leberage Schmerzen mit Grâmen und Leid (mæror, vel indignatio est occupatio ejus) daß auch so gar des Nachtes sein Herrg nicht ruhet. (Hactenus m. 1. Sequitur nunc 2. & in illo plenum judicium) Das ist auch Etel. גם זה הכל הוא i. e. Etiam hoc ipsum VANITAS est.

§. 2. Suggestit nunc δ σφῶτα. Consilium: cæterum, cujus applicatio nec est in nec à manu hominis: sed à manu DEI. Consilium ipsum est: Sanctus, latus & hilaris bonorum hujus seculi vel laborum suorum usufructus, s. ut homo comedat, bibat, efficiatq; ut experiatur anima bonum in labore suo. Verùm בָּאֵרֶם שׁוֹכֵן אֵין נֶעְוָאֻקָּאם est bonum penes hominem: sed מִיַּד הָאֱלֹהִים הוּא ex manu DEI (torum) illud: utrumque exemplo exemplorum confirmat Sapiens, experientia sc. propria גם זה רָחֵמִי אֲנִי i. e. Etiam hoc expertus sum ego ipse. v. 24. quod ipsum quoad Consilium ipsum legitimat v. 25 quem iterum egregiè Lutherus: Dann wer hat frölicher gegessen und sich ergezt dann ich? Ipsum autem principium applicandi talis

talis Consilii coeleste, s. quod totum illud *ex manu DEI* profluat, in v. 26. cujus sententia talis: *Latus & hilaris bonorum Usus non repugnat Sapientiae & Scientiae: sed est donum DEI. DEUS homini, qui bonus est in conspectu ipsius, dat Sapientiam & Scientiam CUM LÆTITIA* (ut sc. ipse prudenter comparare & hilari pectore frui bonis comparatis possit) *Peccatori autem* (non dat illam Sapientiam & Scientiam: sed) *Occupationem molestam ad congregandum & congerendum* (ut sc. currat, defudet in congregandis vel acqvirendis opibus: neque dat illi libertatem proprii ususfructus, nedum illius lætitiæ ususfructus: sed immitteit illi occupationem ad coacervandum opes) *ad tradendum* (ut cedant illæ coacervatæ opes) *illi, qui bonus est in conspectu Elohim. Etiam hoc ipsum* (operosè includere acqvirendis bonis, quorum ususfructus unà cum proprietate transeat ad alium Collaboratorem) *VANITAS est & afflictio Spiritus.* In v. 24. Lutherus noster *formam interrogationis expressit* (quod absente etiam particulâ fieri posse, jam supra est monitum, nisi obstat *positus formalis & accentuatio*) ac si esset *האין טוב בארם* *אם nun nicht besser dem Menschen.* Notetur autem in v. 26. m. 2. in territorio *Sakephkatonato Pasta proximus distinctivus minor, Pasta remotus distinctivus secundus major, Rvia distinctivus major primus, juxta quorum proportionem hic procedendum Interpreti.*

IX. אמתישטוס. CAP. III.

§. 1. Tm. 10. 11. 12. 13. 14. 15. Quoad verbum 10. conferatur ex c. 1. v. 13. m. 2. *הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענוות בו: דאיתו את הענין אשר נתן אלהים לבני האדם לענוות בו:* Notetur 1. *Parallelismus formalis*, ipsiusq; adeo *accentuationis.* 2. Illud *לענוות בו* non nisi bis in *Kobeleeb.* 3. Eiusdem *significatio* non tam *affligendi* quàm *respondendi* vel *testificandi.* 4. Eiusdem *reflexio* an ad vocem *נתן אלהים*, an ad *הענין בו*.

§. 2. Ipsum *responsum* s. *testimonium* contra *ענין* s. *Occupationem illam* pro gloriâ DEI Creatoris publicat sapientissimus tm. 11. sc. (DEUS) *Omne illud (unumquodque) fecit ut esset pulchrum suo tempore.* Hactenus m. 1. v. 11. in quo notetur illud *כעתו* s. *in tempore*

pore suo, reflectendum & copulandum cum יפה, non cum עשה. Neque adeò dicitur: *DEUS fecit in tempore suo, omne quod est pulchrum*: sed *DEUS fecit unumquodque pulchrum suo tempore*, ut sc. suo tempore, vel pro temporis sui ratione sit pulchrum. Requiritur aliàs accentuatio: אַתְּ הַכֹּל עָשָׂה יִפְהָ בְעֵתוֹ. Nunc cum sit אַתְּ הַכֹּל עָשָׂה יִפְהָ בְעֵתוֹ ita reddendum, prout jam reddimus, & sic illustratur Lex sapientissimæ Oeconomix cœlestis pulcherrimè omnia administrantis pro temporum ratione.

§. 3. In m. 2. tm. II. territorium t. ita habet אַתְּ הַכֹּל עָשָׂה יִפְהָ בְעֵתוֹ i. e. *Quin etiam seculum illud dedit in corde eorum sc. filiorum hominis*. Ita hîc litera facilis, modò constet, quid h. l. per seculum? Unde variatum ab Interpp. Luth. *Er läßt ihr Hers sich ängstigen/wie es gehen soll in der Welt*. Junius & Trem. *Etiã quamdiu seculum est, exponere animo illorum sc. opus, quod facit ipse DEUS à principio a finem usque*, ita ut illud ex territorio 2. adusque Rvia sit parenteticum sc. אַתְּ הַכֹּל עָשָׂה יִפְהָ בְעֵתוֹ i. e. *excepto eo, quod non assequitur homo*. Erratum 1. עָשָׂה & אַתְּ non exprimenda per *Facere, exponere*: sed per *Fecit, exposuit*, vel rectius *indidit*. 2. אַתְּ הַכֹּל עָשָׂה יִפְהָ בְעֵתוֹ *Casus est accusandi sc. DEUS dedit: quid? אַתְּ הַכֹּל עָשָׂה יִפְהָ בְעֵתוֹ* seculum illud. Absurdum æquè illud J. & T. ac si in v. 1. Gen. reddere velis: *in principio creavit DEUS quamdiu cœlum est, & quamdiu terra est*. 3. Unde violenta est illa adductio accusativi ex terr. 2. post vocem Rviatam, ac si sc. hîc sit imperfecta enunciatio carens Objecto illius actus, & accusativo proprio, cum hîc sit clarissimus. 4. Parentesis illa æquè dura & absurda.

§. 4. Tigurini: *DEUS quoque mundum ipsum indidit eorum cordi*. Ita jam olim Vulgatus, quoad vocem אַתְּ הַכֹּל עָשָׂה יִפְהָ בְעֵתוֹ: *DEUS mundum tradidit disputationi illorum*: sed & Verf. in op. Vat. *DEUS mundum imposuit cordi eorum*. Alii: *Indidit DEUS aternitatem cordi eorum, quod de opinione quadam falsâ aternitatis in hoc seculo, inditâ à DEO ut iudice, per modum pœnæ*, Mercerus: *de inani immortalitatis studio*, Kimchius: *de animâ immortalis & verè aternâ, ac nonnisi rebus aternis satiandâ*, Verf. Belg Lud. de Dieu intelligunt: Cœterum nec inditio hîc notatur sive *criminalis* sive *pœnalis*, quod est contra Tig. Merc.

cer.

cer Kimch. nec עולם pertinet ad statum futuri seculi, & beata immortalitatis: sed presentis, in quo $\text{ὁ θεὸς δὲν κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοέμενα κἀποδείκνυται}$. DEUS sc. indidit ingenio humano s. cordi studium & desiderium discendi & intelligendi: indidit $\nu\epsilon\nu$ s. mentem, quæ ratiocinatur & magis magisque; ex notioribus colligit ignotiora, & ita ostendit impressum sibi à DEO seculum. Convenit illud Apostoli: $\text{ὅτι ὁ θεὸς φανερὸν ἐστὶν ἐν αὐτοῖς, ὃ ὁ θεὸς αὐτοῖς ἐφανερώσῃ}$ Rom. c. 1. 19. qui idem c. 2. 15. memorat $\text{ὅτι ἐργον τῶ νόμου γεγραμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν}$.

§. 4. An autem assequitur planè homo illa ποιησῶντα divina, quæ vel ipsis sensibus objiciuntur, & in quibus DEUS quodammodo palpabilis? Resp. sapientissimus in m. 2. terr. 2. DEUS quidem $\nu\epsilon\nu$ s. desiderium tale sciendi, ipsumque; ὡς ἐν indidit: cæterum homo non assequitur opus, quod fecit DEUS à principio usque ad finem. Notetur hîc 1. illud מכרי Gerefschatum reddendum per præterquam. 2. Idem adeò non rapidè nec tendendum cum לֹא יָשַׁר . 3. Nec לֹא בְלִי velut duplex negatio affirmat: nec, magis negat. Neque ita resolvendum: DEUS indidit cordi eorum seculum, ne non inveniret i. e. ut inveniret homo opus: nec ita, ut illa non inventio fluat ex indito cordi hominum seculo, ac si sc. DEUS propterea cordi eorum seculum indidisset, ne ullo modo intelligerent, vel invenirent: vel contra impressio seculi velut pœna neglecti operum divinorum scrutiniij, eo modo quo DEUS dicitur Gentiles tradidisse eis ἀδόκιμον νῦν , eo quod non fuerint ἐπισημάτων divinorum admiratores, & veri DEI inquisitores ex quibus primum volunt Tigurini, 2. Mercerus, 3. Kimchi. Omnino עולם illud s. seculum à DEO cordibus inditum fuit propter assecutionem operum DEI, & per hæc cognitionem & glorificationem Creatoris: sed, si de ipso facto & in capacitate gradus excellentissimi illius θεογνωσίας quæratur, respondet sapientissimus: Homo non assequitur nec potest assequi à principio ad finem opus quod fecit DEUS. Notetur iterum relatio illius עַד סוּף מֵרַחֵק ad remotius. Jubet accentuatio.

§. 5. An autem propter illam imperfectionem intelligentia
B 3 despe-

desperandum, vel cor macerandum? Respondet Sapientissimus in
 v. 12. Agnovi, quod non sit bonum in istis (in illo scrutinio operum maje-
 statis) infiltrari & facere bonum in vita sua v. 12. Hoc quippe est do-
 num DEI. מתרו אלהים v. 13. Cujus opera omnia sunt in secu-
 lum, quibus nihil addendum aequè, ac de illis minuendum, & cujus majesta-
 tis opera imprimunt religiosum timorè v. 14. quippe qui, cum aliàs nihil
 sit presens vel futurum, quod non sit prateritum s. jam olim factum,
 solus est מתקן את הנדרף s. repetens omne consequens, s. talis cui
 omnia illa praterita & futura, quorum detur sequela, vel consequentia
 sunt ex aetè cognita, aded ut repetat omnia illa quae jam esse desierunt s.
 praterierunt. v. 15. Conf. etiam c. 4. 1.

X. תרשיש TALASSIUS.

§. 1. Tmem. 16. Verba fontium sunt: ועוד ראיתי חחר i. e. *Amplius vidi sub Sole*, vel prout pulchrè Lutherus: *Bet-
 ter sahe ich unter der Sonnen.* Hastenus membrum 1. in quo novum
 intimatur *Vanitatis hujus seculi exemplum*: atque hoc legendum,
 non, uti accusativus verbo videndi subordinatur ex membr. 2.
 hoc sensu: *Vidi sub Sole locum judicij*: sed absolute: *Vidi sub Sole*
 (Hic Atnach: quid autem viderit nunc proponit in m. 2. sc.) *In loco*
judicij, illic erat improbitas, & in loco justitia ibi erat ipse improbus. Non
 quidem implicat, accusativum, vel objectum actus ab ipso actu
 distingvi membro: ceterum obstat hoc loco illud שמח הרשע
 & שמח הרשע, quod si abstrahatur, non magis hic obstat relatio
 superior, quam in v. 1. Genes. Ita, quid sub Sole viderit explicuit:
 nunc illi *Enthymema Theologicum supernatis tribunalis & judicii*
 coelestis opponit v. 17. Signum enthymematis est: *Dixi ego in*
corde meo. Ipsa thesis vel antithesis potius superioris est: *Illum*
ipsum Justum, & illum ipsum improbum (in cathedrâ judicii & justitiæ
 sedentem) *judicabit DEUS.* Sc. *כי יקרא ה' יצחק ה' Conf. Rom. 2. 5.*
16. Act. 17. 31. Ratio thesios s. judicii illius catholici i. כר ער
 כר ער i. e. *quia est tempus omni beneplacito* (statutus est dies quo
 omnia etiam *אין אדם ידע את ימי ה' & ipsa Consilia ac benepla-*
cita cordium judicabuntur. Conf. sup. & 1. Cor. 4. 4) 2. וער
 כר

כל המעשה שם i. e. *Saper omni opere hominis est ubi etas s. locus*
i. e. Omnia & singula hominum opera in illo ipso iudicio divino
publicabuntur, vel etiam examinabuntur, conf. c. ult. v. ult. & vi-
de jam quantum hic abeant interpretes.

XI. שֶׁהָהָרְמֵי SARDONYX.

§. 1. Tmem. 18. אִמְרֵי אֱלֹהִים עַל-רִבְרַת כְּנֵי הָאָרֶץ

לְבָרֵם הָאֱלֹהִים וְלִרְאוֹת שָׁהֶם-בְּהִמָּה הַמָּה לָהֶם

Junius membri primi *primum & secundum territorium* copulat, ita
reddens: *Dixeram ego cum animo meo secundum rationem humanam:*
sed & Ludov. de Dieu: *Dixi ego in corde meo de negotio filiorum homi-*
nis: ita magno numero alii, ut in *Sakephkaton* secundo absolvetur
demum *dicti signum*, & territorium secundum ad i. habeat se sive
objectivè per modum *argumenti*: *Dixi de negotio filiorum hominis:* sive
hypotheticè, per modum *regule*: *Dixi juxta regulam sc. rationis humana*
corruptæ, vel juxta ideam *beluina hominum vira*, vel alio modo
אִמְרֵי אֱלֹהִים נאח gemeiner Menschen weise: uti sc. representetur hic
à Salomone חֲשׁוֹן s. *sermocinatio hominis animalis*, vel ipse Salomo
locuturum se deinceps protestetur ex iudicio *rationis*, & ex *communibus*
hominum & bestiarum effectibus ac moribus, quibus c. c. homo homini lu-
pus, argumentaturum ad eundem eventam, mortem & ejus *consequen-*
tia. Atque ita deinceps habet noster Orator Salomo ad usque
finem capitis, & in primis in v. 21. Hypothesis autem illa erronea.
Totum *signum dicti* est in territorio i. ipsum autem *dictum* incipit à
territorio secundo. Ich sprach in meinem Herzen. Hoc totum est
dicti signum. Sequitur nunc *dictum*, & adeò illud רִבְרַת עַל-
אִמְרֵי אֱלֹהִים non reflectendum antecedentè ad אִמְרֵי אֱלֹהִים; sed referen-
dum consequentè ad illud לְבָרֵם הָאֱלֹהִים. Regula perpetua: *Omnis*
Sakephkaton secundus suum territorium refert consequentè ad tertium,
s. ad ipsum membri sive primi sive secundi terminum. Sic hoc loco,
quia uterque occurrit in m. i. primus absolute distinguit: secundus
in illà proportionè distinguit, uti se suumq; territorium referat ad
tertium, ipsumq; adeò m. i. terminum.

§. 2. Illud לְבָרֵם הָאֱלֹהִים Junius reddidit: *Cum declamaret*

eos ipse DEUS. Lud. de Dieu: Oportere ut illustret eos DEUS. Sen-
 sus juxta Ludovicum: Homines ipsi vanitatem miseramq; suam condi-
 tionem ignorant, adeoq; oportet, ut illustret eos DEUS, ut sciant se bestiis
 esse nibilo meliores. Sententia parum Theologica: Homines bestiis
 esse nibilo meliores: sed &, ut id sciant, opus esse illuminatione caelesti.
 Quomodo convenit talis illuminatio? Erratum in affixo לברם
 quod se habet *subjectivè*, non *objectivè*, & in resolutione facit *Nomina-
 tivũ*, non *Accusativum*. Sed & in לברם non significatio *illustrandi* vel
declarandi: sed: *purum seligendi*. Omnia illa ex accurato positus scru-
 tinio facilè fluunt. Sic in m. 2. ו in ורררר et si in simplici
 copulæ virtute non repudiamus, ex oppositione tamen actuum
 pro disjunctivâ virtute potius concludimus, quam oppositionem
 insignitèr legitimat accentus Sakephgadol in voce 1. m. 2. Red-
 dendum adeò ex simplici Consilio fontium: Dixi ego in corde meo:
secundum statum (conditionem, modum, ordinem, rationem) *Filio-
 rum hominis est ut seligant ipsi DEUM: aut, ut agnoscant* (videant) *quod*
illi, illi ipsi, inquam, bestia sint sibi ipsis. Conf. Ps. 49. 13. 21. Repetatur ne-
 x̄ à v. 6. ubi hæc incipit sectiuncula. *Vidisse se dicit sub Sole tribunalia*
impura, corrupta: & in sacrosancto judicij & justitia loco improbos ipsamq;
improbis regnare. Concludit inde v. 17. *Superesse purum judicium*
divinum in die novissimo, ubi justum & improbum, omniaq; Consilia & opera
illorum judicaturus sit DEUS. Consilium inde format pro *ratione*
status filiorum hominis v. 18. Quid se. his faciendum in tam *corrupto*
tribunali terrestri? Summarium Consilii est: *Appellent ad illud purum*
*caeleste, quod immediatè antecedit v. 17. seligant judicium divi-
 num velut purum & incorruptum, ipsum DEUM judicaturum justum &*
improbum: aut, si illud judicium novissimum unâ cum resurrectione
*mortuorum abnegant, & DEUM adeò judicem non seligunt, agno-
 scant quod illi sibi ipsis planè bestia sint,* (quod porro deducit v. 19.
 20.) Illud לברם ער hic ita sumi prout alibi Psal. 110. 4. se-
 cundum ordinem, statum, conditionem Melchisedeci facilè con-
 cedimus. Queritur quid sit ita לברם ער hominum? Resp.
 לברם האלהים, ו autem disjunctivè ubi positus postulat, sumi,
 innumeris testibus constat. Conf. Exod. 21. 15. 16. 17. Lev. 11. 4. 7.

XII. ישפה JASPIS.

XII. יָשׁוּבִים JASPIS.

§. 1. Tmem. 21. De ratione status filiorum hominis esse, ut abdicato die s. iudicio humano committant se cœlesti, & incorrupto iudicio, dixerat Sapientissimus v. 18. m. 1 vel si hoc abstrahatur, animadvertant, se similes esse bestiis, morituros ad instar bestiarum communi interitui obnoxios m. 2. v. 18. 19. 20. Nequaquam tamen par est conditio hominis & bestie, quia Spiritus humanus ascendit sursum, & Spiritus bestie descendit infra, in terram: cœterum quàm pauci sunt, qui id animadvertunt, & propterea iudicio cœlesti sese committunt? Hinc ergo exclamat Koheleth v. 21. distinctâ statim oratione, *Quis agnoscit*, (vel intelligit, utinam quis intelligeret) *Spiritum filiorum hominis?* Ascendit ille, ille ipse, inquam, sursum: & (quis intelligit s. ab illo discernit) *Spiritum bestie?* Descendit ille, ille ipse, inquam, infra in terram. Ita hâc noster Sapientissimus philosophatur. Observetur pro hâc interpretatione 1. in יוֹדַע מִי יוֹדַע Regalis, non Sakephkaton: sed Rvia, unde illud יוֹדַע מִי illâ proportionem distinguendum, ut tamen sensus primus continens sit adusque Sakephkaton, מִי יוֹדַע רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם: nequaquam autem in יוֹדַע מִי subsistendum, & illud רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם referendum consequenter ad territ. 2. hoc sensu: *Quis scit?* (an) *Spiritus filiorum hominis sit ascendens sursum?* & *Spiritus bestie descendens infra terram?* Requiritur hâc ratione in יוֹדַע מִי Sakephkaton 1. & הָ interrogans ante רוּחַ, vel ante בְּנֵי הָאָדָם רוּחַ, & illud עוֹלָה cum הָ interrog. prout c. 2. 19. סָכַל אוֹ יִהְיֶה אוֹ סָכַל i. e. *Quis scit an sapiens futurus sit, an stolidus?* Nunc cum sit ibi Rvia & Sakephkaton in הָאָדָם, non aliter reddere licet quàm: *Quis agnoscit Spiritum filiorum hominis?* Sed & dato in יוֹדַע מִי Sakephkaton, dato quoque particulam interrogandi hâc implicari ante רוּחַ, omnino illud הָ ante עוֹלָה & הָאָדָם in territorio 2. non convenirent: sed durissimè & contra praxin totius Scripturæ abundarent. Apparet autem per interpretationem, qualis est nostri Lutheri, non negari hâc in העוֹלָה & הַיּוֹרְדָה veram *Vm articuli*: neque enim voluit Lutherus הָ illud esse ibi שְׁאֵלָה s. particulam interrogandi: sed

sed voluit esse *articulum*: ipsam autem *interrogandi particulam* hęc implicari putavit ante ך׀ eo modo quo aliquando etiam sine explicito signo datur *interrogans oratio*. Ita & Vers. nova in op. Vatabli, quæ illud ך׀ pro היריעה ך׀ s. specificationis habuit, & nihilominus interrogativè expressit: *Quis scit (an) Spiritus filiorum hominum sit is, qui ascendat sursum, & (an) Spiritus animalis sit is, qui descendit subius terram?* quæ interpretatio non ex punctatione ך׀ articuli refutanda: illam enim, prout evidens, hæc apertè concedit.

§. 2. Illâ ergò abstractâ, alia planè ratio est versionis, quæ orationem hęc statuit dubitantis, ex hypothesi ך׀ illius interrogantis, non emphaticè specificantis hoc modo: *Quis agnoscit Spiritum Filiorum hominis an sit ascendens ille sursum? & Spiritum bestia an sit descendens ille infra terram?* Hic imprimis obstaculum ך׀ illud parallelum ante ערה & ante יוררת. Quætitur sc. *An illud stante tali punctatione, in quâ datur omnium Codd. consonantia, notante etiam illam Masora, sit vel esse possit שאלה ך׀ s. ך׀ interrogationis?* NEGATUR. Ratio 1. *Omne ך׀ Kametzatum ante vocem incipientem ab ׀ in totâ praxi Biblicâ semper est articulus specificationis, nunquam particula interrogationis.* Sic העולם העלמה הענין העמקים הענין & uno verbo, *Omnia*. Vel, quod idem est, *Nunquam particula interrogationis ante radicalem ׀ Kametzatur: sed semper Patachatur*, quod apprimè notandum, ne fiat Confusio distinctorum planè sensuum. Aliud tanè est, si dicas העֶבֶר *An est servus?* Jer. 2. 41. aliud, si: העֶבֶר ille ipse Servus, vid. passim Gen. 24. illud dubitat: hoc affirmat: & tamen nonnisi uno illo puncto discernuntur. Sic aliud: *An es Hebraus* i. e. העֶבְרִי: aliud העֶבְרִי ille ipse Hebraus conf. Gen. 14. 13. Sic העֵינִי *oculus ille*: at העֵינִי *an oculi?* Num. 16. 14. Job. 10. 4. Sic העֵת *tempus illud* Dan. 12. 2. העֵת *An tempus?* Chag. 1. 4. Sic העֵד לָכֶם אֵבֶר Gen. 43. 6. 7. c. 44. 19. etsi non opus est de particulâ laborare, cum ante particulam nullus sit nec esse possit articulus. Sic ante ׀ si sit האִישׁ *Vir ille*: si האִישׁ *An Vir?* Nechem. 6. 11. Mich. 6. 10. Sic האֱלֹהִים *articulus: ille DEUS: at האֱלֹהִים*

האלהים *an DEUS?* Jer. 23. 23. האמנם Psal. 58. 2. Num. 22. 37. 1. Reg.
 8. 27. 2. Chr. 6. 18. Sic האמת *an Veritas?* Gen. 42. 16. at האמר
Veritas illa Gen. 32. 10. האנט i. e. homo ille: האנט i. e. an homo?
 Job. 4. 17. Sic האררה femita illa: at האררה An femita? Sic האפס articu-
 lus: האפס 2. Sam. 9. 3. cum part. interrogadi. Sic etiã in verbis ante א
 servile האוסיה num pergã? Jud. 20. 23. 28. האעלה an ascendã? 2. Sá. 2. 1.
 c. 5. 18. 1. Chr. 14. 10. הארר an descendam? 1. Sam. 14. 38. האככה
 i. e. *an flebo?* Sach. 7. 3. האתן an dabo? Mich. 6. 7. הארצה Mal. 1. 13.
 הארר an ibo? Exod. 2. 7. האוכל an potero? 2. Sam. 12. 23. הארע
 2. Sam. 19. 3. 6. האקדקנו Mich. 6. 6. Sed &, cum articulus ante א
 constanter habeat Kametz, particula interrogandi nunquam: ne
 quidem quando א est Kametzatum, ubi proinde ה interrogans
 est Segolatum, uti omne adeò ה ante א Kametzatum parti-
 cula sit interrogandi, tùm in verbis e. c. האמר Job. 34. 31. האפס
 Psal. 77. 9. האמר Job. 34. 18. Ezech. 28. 9. (ubi si tollatur ׀ sub א,
 tollitur quoque Segol sub ה, ut sit e. c. האמר vid. l. alleg.) tùm
 in pronomine האנכי Job. 21. 3. tùm in participio & nomine e. c.
 האמור Mich. 2. 7. in quibus duobus posterioribus exemplis erratum
 quoque à Ludov. de Dieu in animadversionibus. Sic omne ה ante ר
 est articulus, nullum particula interrogationis, quæ & ab illo & eidem
 in Verbis homogeneo relativo ה, semper punctatione discernitur e. c.
 הרפה illud remissum: at הרפה an remissus? Num. 13. 18. Sic
 הראה Videns ille s. Propheta ille: 1. Sam. 9. 9. at הראה i. e. An videns?
 2. Sam. 15. 27. Ezech. 8. 6. Sic הראש hoc ipsum caput: at הראש
 an caput? 2. Sam. 3. 8. Sic ante verba est הראיה an vidisti? 1. Reg.
 20. 13. הרב an litigando? & in concursu Schvaim הראיתם 1. Sam.
 10. 25. c. 17. 25. 2. Reg. 6. 32. Neque datur exemplum contrarium.
 Ante ה quidem, cum articulo alicubi convenit, uti החוק Num. 13. 18.
 החכם Job. 15. 2. Sic החפץ 1. Sam. 15. 22. Job. 22. 3. sed rarius, & non-
 nisi in l. allegatis ante ה in formã nominali præcedit: ante verba
 enim, si sit ה ita se habet prout ante א ut sit e. c. החפץ Ez. 18. 23.

Sic & החלתי Jud. 9. 9. 11. 13. החיותם Num. 31. 15. ante particu-
lam החנת Job. 19. non opus est probare *non esse articulum*. Sed
& hic omnia liquida e. c. האף Gen. 18. 23. האנ Gen. 43.
6. 7. Job. 6. 13. Illibata ergo stat regula superior, unde concluditur:
 העולר hic nec esse nec esse posse *particulatum* & reddendum per:
An adscendens? sed *articulatum* & reddendum per: *Ilia adscendens.*

§. 3. Ratio 2. Omne ה Patachatum ante radicalem Dageffabi-
lem dageffatum est articulus: nullum, particula interrogationis. ה Pa-
tachatum intelligimus puncto proprio & primo, non secundario,
ex resolutione orto, ex concursu sc. Schvaim, qualis non
datur in exemplo praesenti (neque enim היה habet pri-
mam Syllabam compositam vel Schvatam proinde nec exempla
particularissima; in quibus ה est propter sequelam Schva resolutum
in Patach, hic sunt alleganda de quibus infra) Tale ה articulum
dum semper esse dicimus, capacitatem articuli supponimus, utque
s. ed. nomen, vel verbum participiale, ne quis ante particulam, vel
ante ה 2. perf. pronomen, vel ante tempora verborum quærat
articulum, ubi tamen ante Præteritum, ה idem quod ה sequitur
punctationem articuli velut in השפר Jer. 51. 10. ההלכו
Jer. 10. 24. Universaliter autem verum est: Nullum tale ה esse parti-
culam interrogationis: sed semper articulum. Pro hac regulâ allega-
re exempla, prohibet pluralitas. Dantur multæ exemplorum cilia-
des, & nullum contrarium in totâ praxi biblicâ. Apparet au-
tem facillè hujus regulæ & distinctionis necessitas. Annon
enim interest si dicas היה i. e. ille est timens (DEUM sc.) &
 היה An est timens? היפה i. e. illa pulchra inter mu-
lieres. Et היפה i. e. Numquid est pulchra inter mulieres?
Conf. Exod. 9. 20. Cant. 1. 8. c. 6. 1. Sic הבת an filia Gen. 17. 17. (ne ex
illo temere illud הלבן infeliciter objicias) & הבת s. Filia illa Ex-
od. 1. 22. Inter quæ quantum interest? Quod si propter exercitum
exemplorum numerosissimum, non singula percurrere licebit,

confe-

conferantur saltem, quæ sub eadem radicali i. præsentī **הַיּוֹרֵד** sunt proxumè parallela e. c. **הַיֵּרֵד**. Num reddere licebit. *An descendens?* Absurdum. Articulus est: non interrog. particula Conf. Deut. 9. 21. Jhos. 3. 16. Jes. 31. 1. **הַיֵּפִי** Non: *An pulchritudo:* sed: *Pulchritudo illa.* Sic **הַיּוֹנֵר** non: *an Oppressor,* quia sic requireretur **הַיּוֹנֵה** conf. Jer. 25. 38. Sic **הַיּוֹשֵׁבֵת** *sedens illa* הַיּוֹלֵרֵת i. e. *pariens illa* הַיּוֹרֵשׁ 2. Sam. 14. 10. Mich. 1. 15. הַיּוֹרֵשֶׁת *possidens illa:* semper articulus: nunquam הַ interrogatiōis: quod proinde vi regulæ nullo planè exemplo infracta, nec est, nec esse potest in הַיּוֹרֵרֵת. Magis absurdus es, si excipias הַ interrogans extrudere articulum & suscipere ejus vocalem, ut sit הַיּוֹרֵרֵת pro הַיּוֹרֵרֵת: etenim i. *Particula interrogatiōis* nunquam ante articulum locum occupat, neque adeò articulum repræsentat. Accuratè indoles Lingvæ S: Spiritus observanda: Sic הַ interrog. quidem ante particulas poni potest: at non post particulam, vel *inter hanc & vocem* unde הַ in הַפְּתוּרִים Prov. 24. 28. nec est, nec esse potest הַ interrog. non magis, quam הַ in הַתְּקַאֲתוֹ Prov. 25. 16. 2. In suppositione interrogatiōis הַ articulare non debebat repræsentari: sed penitus tolli, velut inutile, durum, superfluum.

§. 4. Ratio 3. NULLUM הַ interrogans antè radicalem Dagesabilem & ך̄ habet Patach, nedum Dagesans: sed semper habet Chataph Patach: neq; unqvā hoc resolvitur in Patach, nisi ubi propter suppositionē Schva datur necessitas resolutionis, qualis nulla est in הַיֵּרֵד. Valet hæc regula absolutè etiam in verbis. Subsumimus adeò: הַ in הַיּוֹרֵד non est Chataph Patacharum. E. nec est nec esse potest הַ interrogativum. Minor ex *ἀνέψια* fontium. Major universalis sine ULLO contradictorio exemplo Biblico. Conferantur jam exempla הַיֵּד *An manus?* Num. 11. 23. 2. Sam. 14. 19. At Gen. 27. 22. הַיֵּד non est *an manus:* sed *manus illa,* prout הַיֵּד non est, *An vox?* sed: *illa vox,* הַיֵּסֵר *num castigans?* Pl. 94. 10. הַיֵּם *an mare?* Job. 7. 12. At הַיֵּם *mare illud,* cum articulo Gen. 1. 26.

Sic הַדְּרֵעַת 2. Reg. 2. 3. 5. Job. 38. 33. c. 39. 1. Dan 10. 20. הַיְכֹוֹר
 2. Chr. 32. 13. הַשְּׂמֵעַ Deut. 4. 34. הַשִּׁיר *An Custos fratris sc.* At
 הַשְּׂמֵר *Custos ille.* Psal 146. 6. Sic הַשְּׂמֵרִים *An custodientes?* At
 הַשְּׂמֵרִים *illi custodientes* Jud. 1. 24. הַשֹּׁפֵט Gen. 18. 25. *An Judex?*
 At הַשֹּׁפֵט *Judex ille* Deut. 17. 9. Sic הַבְּנָה Job. 38. 16. 22. הַבְּנָה
 Gen. 37. 10. הַחֲחִרֵי אֱלֹהִים Gen. 30. 2. c. 50. 19. 2. Sam. 19. 22.
 הַגּוֹר *an gens, vel gentem?* הַדְּבָרָה *an verbum?* 2. Sam. 7. 7. 1. Chr. 17.
 10. à quo quam diversum illud הַדְּבָרָה? Sic הַבֵּן *an filius?* Jer. 31. 20.
 An idem est הַבֵּן? Absurdum: conf. Exod. 1. 22. הַבֵּת *an filia?*
 Gen. 17. 17. an idem הַבֵּת? Nequaquam. Conf. Exod. 1. 22. Sic
 הַמֶּלֶךְ *An Rex?* Mich. 4. 9. at הַמֶּלֶךְ *Rex ille* Cant. 1. 4. הַמֶּלֶךְ *an*
regnando Gen. 37. 8. הַמֵּת *an mortuus?* 2. Sam. 12. 19. הַמָּאֵס Jer.
 14. 19. i. e. *an reprobando?* הַמָּבֵר *an manus?* Jud. 8. 6. 15. הַטּוֹבָרָה
 Num. 13. 19. הַטּוֹבִים Amos 7. 2. *An bona? An boni?* Num. 13. 19.
 Sic הַנוֹטֵעַ i. e. *an plantans* Psal. 94. 9. at הַנוֹטֵעַ i. e. *ille ipse plan-*
tans Jer. 11. 7. הַנִּסְפָּה *an tentavit?* Deut. 4. 34. Job. 4. 2. הַצֹּאֵן
 i. e. *an jejunare?* Sach. 7. 5. הַפָּנִיּוֹת i. e. *an facies ejus?* Job. 13. 8. הַצֹּאֵן
an Grex? Num. 11. 22. (at הַצֹּאֵן i. e. *grex ille*) הַפְּרוּחָה Cant. 6. 11.
an florescit? vel, *an effloresceret?* הַקֵּץ *An finis?* Job. 16. 3. at הַקֵּץ
 Amos 8. 2 *Finis ille:* Sic הַקֵּצֵר *an abbreviata est?* Mich. 2. 7. הַקֵּצֵר
 Jer. 50. 2. הַקֵּלֶה i. e. *an vox tua?* 1. Sam. 24. 16. & c. 26. 17. הַקֵּרְבִי
 Ezech. 18. 25. הַקֵּרְבִי i. e. *an deminuta sint?* Gen. 8. 8. Sic הַשְּׂאֵלְתִי
an petij? 2. Reg. 4. 28. Job. 1. 8. c. 2. 3. הַשְּׂמֵת *an posuisti?*
an oblitus esset? Psal. 77. 10. Sic decies quater occurrit in sacris illud
 הַשְּׁלוֹם i. e. *An pax?* Nunquam illud exprimitur per הַשְּׁלוֹם
 sed semper per הַשְּׁלוֹם e. c. in oratione Elisai ad Hospitam
 2. Reg. 4. 26. הַשְּׁלוֹם לְךָ *Estne pax tibi?* הַשְּׁלוֹם לְאִישׁוֹךְ i. e. *Estne*
pax Viro tuo? הַשְּׁלוֹם לְרִירָה i. e. *Estne pax puero* (s. filio tuo)? Quia
 illud הַשְּׁלוֹם & הַשְּׁלוֹם differunt velut *interrogativum* &
redditivum, ut sc. percontanti הַשְּׁלוֹם *an Pax?* respondeas הַשְּׁלוֹם
 i. e. *Est Pax*, vel sine articulo, הַשְּׁלוֹם inter quæ quantum intersit
 qvi

qui non videt, parum videt, & vel *lippus*, vel *cæcus* est. Conf Gen. 29. 6. c. 43. 27. 2. Sam. 18. 32. c. 20. 9. 1. Reg. 2. 13. 2. Reg. 5. 21. c. 9. 11. 17. 18. 22. 31. Sic ante alias particulas הגם הכי Gen. 16. 13. Gen. 29. 15. יש *an est?* Addantur illis exempla ante ך quæ sub particula interrogandi extra necessitatem resolutionis æqvè – retinent הראו *an caput?* הראו *an videns?* הרפו *an debilis?* הראית *an vidisti?* הרב *an contendens?* Ex universali adeò regulâ concludimus: In הוררר nec est nec Virtute, totius praxeos biblicæ esse potest ה interrog.

§ 5. Ratio 4. Si extra necessitatē resolutionis ob suppositâ sequellam Schva, ה interrogativū ne quidem Patachatur ante Dageffabilem servilem, nec dageffat præfixam servilem, nec ante Gutturalem compensat exclusam Dageffationem: E. multò minus habebit vel habere poterit Patach cum sequellâ Dages ante primam radicalem dageffabilem, neque adeò in הוררר vel erit, vel esse poterit הו שאלו. Sed. E. Major fundatur in probabilitate majori talis punctationis in servili, vel ante servilem. Quod si ergò ne hîc quidem illud fit. E. multò minus ante radicalem, cujus major est autoritas, & distinctionis necessitas: & adeò Dageffatio talis est contra naturam particulæ, unde nec compensatur ante gutturalem. Minor probatur æqvè inductione locorum. Sic הנמצא *an inventus est?* Gen. 41. 38. הניד Psal. 30. 10. הבגהרים Chab. 3. 7. הניטר Jer. 3. 5. התפל התפל Amos 3. 5. Jerem. 8. 4. התנצח 2. Sam. 2. 26. התתן Job. 39. 19. התתנב 1. Sam. 14. 39. 2. Sam. 5. 18. התתן Amos 3. 4. היפלא היפלא הנהפאר 1. Sam. 23. 11. 12. היסגורו & היסגורו Genes. 18. 14. התצור Job. 38. 39. התצלח & התצלח Ezech. 15. 4. c. 17. 10. 15. התקבע Mal. 3. 8. התנקל 1. Reg. 16. 31. Ezech. 8. 17. התקנה Num. 11. 23. התקשר Job. 39. 13. התקרה Job. 40. 27. הירע Jer. 15. 12. הירצה Job. 39. 23. הירצה Thr. 6. 7. הירצה Mal. 1. 8. הישוב Jer. 3. 6. התשיר Job. 40. 26. התשחיר Ez. 8. 9. התשחיר Gen. 18. 28. התשחק Job. 40. 24. התשבח Jer. 49. 15. Jerem. 2. 32. התשלח Job. 38. 35. התקד 1. Reg. 2. 2. 4. Gen. 24. 58.

הוכח

חֲסִידֵי Pfalm. 78. 19. חֲסִידֵי Nehem. 3. 8. חֲסִידֵי Job. 10. 5.
 חֲסִידֵי Job. 38. 12. חֲסִידֵי Job. 37. 15. 16. חֲסִידֵי Pfalm. 88. 13.
 חֲסִידֵי Psal. 30. 10. חֲסִידֵי & חֲסִידֵי Chag 2. 13. חֲסִידֵי Job.
 39. 12. חֲסִידֵי Ezech. 17. 15. חֲסִידֵי Jerem. 22. 15. חֲסִידֵי Jcf. 49. 24.
 חֲסִידֵי Ezech. 15. 3. חֲסִידֵי Ezech. 37. 3. חֲסִידֵי Ezech. 20. 3. חֲסִידֵי
 Jer. 2. 31. qvare non חֲסִידֵי? nisi, qvia hîc formæ articuli & par-
 ticulæ debuerunt distingvi: חֲסִידֵי Job. 38. 17. חֲסִידֵי 1. Sam. 2. 27.
 חֲסִידֵי Job. 8. 11. חֲסִידֵי 2. Sam. 24. 13. חֲסִידֵי Job. 39. 11. חֲסִידֵי
 Job. 39. 26. חֲסִידֵי Jer. 13. 23. חֲסִידֵי Neh. 4. 2. חֲסִידֵי Job. 14. 14.
 חֲסִידֵי an ad incurvandum Jcf. 58. 5. חֲסִידֵי Job. 40. 28. חֲסִידֵי
 Job. 39. 19. חֲסִידֵי Exod. 16. 4. 1. Reg. 22. 15. 2. Chron. 18. 5. 14.
 חֲסִידֵי Amos 3. 3. חֲסִידֵי 1. Sam. 30. 15. חֲסִידֵי 1. Sam. 23. 11. חֲסִידֵי
 Prov. 23. 5. חֲסִידֵי Neh. 4. 2. חֲסִידֵי Amos 3. 5. חֲסִידֵי Esth. 3. 4.
 חֲסִידֵי Job. 36. 19. חֲסִידֵי 2. Sam. 17. 6. חֲסִידֵי Job. 39. 9. Concludim^o
 iterum: Si *in יוררת vel servile saltem fuisset, non potuisset Dageffari, per*
ה Patachatum velut interrogatum, multò minus autem cum sit radi-
cale: atqve adeò iterum ex ה Patachato Dageffance, argumentum
inviçtum, vocem יוררת non habere formam interrogandi, nec
ה illud esse מלת השאלה, quod erat probandum. Firma-
mentum in signe. Si ne quidem in literâ præformativâ servili dagef-
fat ה interrogans, qvomodo in radicali? Et adeò absolutissima est
regula, non tantum qvoad primam radicalem (qvod saltem supra
postulatum est) sed etiam, qvoad primam servilem. Nullum, ne
qvidem dageffata servilis, datur exemplum, nedum radicalis, & Syl-
labæ i. qvalis i. in יוררת. Contra totam adeò & Grammaticam
Biblicam & Scripturam pronunciat, qui ה in יוררת dicit vel
esse, vel esse posse, (sub illâ punctatione, qvæ consonantèr est in fon-
tibus) ה interrogationis s. מלת שארה. Qvin Regulæ totiens
pro veritate & ἀσφαλὲς Scripturarum inculcatæ stereoma in signe,
qvod non nisi unum hîc in verbo Dageffata servilis & ה Patachati
deprehensum locum Lev. 10. 19. חֲסִידֵי notarint veteres Hebræo-
tum Critici, velut legendum potiùs חֲסִידֵי, prout etiam allegat
 in Con-

in Concord: Clar. Buxtorfius, & habent multi Codices. In particulis præterea *Unus* notatus est locus Exod. 14. 11. quem tamen accuratiores Codd. rectè legunt **הַסְּבִילִי**. 2. Reg. 1, 3. Ita hinc triumphat Veritas! Apparet autem faciliè, quàm ex hoc exemplo nec periculum superiori nostræ universali, *quoad 1. servilem*, quia exemplum illud apertè tanquam particulare notatur, & liberè ad regulam superiorem accommodatur ac per **הַיִּטְכּ** legitur: nec *quoad 1. radicalem*, quia *illud Dageffatum* (si detur) non tamen *nisi in præfixâ servili*: at quæstio est de libera & simplici radicali, qualis est *in הַיִּוֵּרְרָה*. Sic ante Gutturales **הַ** interrogans Patachatum nunquam compensat exclusum Dages, quod certum signum, illud **הַ** non habere virtutem Dageffandi: Conf. supra §. 2. & 3. Sic **הַאֲדָרֶשׁ** Ezech. 14. 3. **הַהַמְרֵי** Jer. 26. 19. **הַהַצִּילֵנוּ** 2. Reg. 19. 12. **הַצִּילֵנוּ** Jer. 36. 18. c. 37. 11. **הַצִּילֵנוּ** 2. Reg. 18. 33. **הַהַסְּבִילֵנוּ** Num. 22. 30. **הַהַצִּילֵנוּ** Genes. 24. 21. Atque ita concludimus repetendo regulam superiorem & ampliando etiam: Nullum **הַ** Patachatum dageffans litteram sequentem radicalem est **הַ** interrogationis: sed in nominibus & participiis articulus specificationis. Et contra, extra necessitatem resolutionis, cujus signum Schva, Nullum **הַ** interrogationis est Patachatum dageffans sequentem sive radicalem sive servilem: sed omne illud, vel est cum ChatephPatach ante non Gutturales, vel cum Patach & Segol sine sequelâ Dages ante Gutturales. Subsumimus 1. in **הַיִּוֵּרְרָה** est tale **הַ** Patach. sequente Dages in 1. rad. E. 2. in **הַיִּוֵּרְרָה** non est ChatephPatach sine sequelâ Dages. E. nec est, nec esse potest **הַיִּוֵּרְרָה** **הַ** **הַיִּוֵּרְרָה** s. particula interrogationis.

§. 6. Ita hætenus de **הַ** in punctatione propria, plenâ, non ob concursum Schvaim resoluta, satis omnia constant. Tale sc. Patachatum cum sequelâ Dages, nunquam est **הַ** interrogationis: sed **הַ** היודיעה seu Articulus specificationis (sub quo etiam continetur **הַ** הקריאה seu exclamationis, cujus exempla non Deut: 20, 19 nec Mich: 2, 7. sed Ez: 37. 9.) vel quasi articulus in verborum præteritis. Et hoc ad **הַיִּוֵּרְרָה** sufficit. Non parum tamen sive illustrat, sive roborat illam de **הַ** Patachato Dageffante, non interrogationem signante: sed emphaticè

D

ticè

ticè specificante universalitatem quod ה interrogans etiam *ubi est*
in punctatione resoluta (ob sequelam Schva & impossibilitatem Con-
 cursus Schvaim in principio vocis, nedum Schva simplicis post
 compositū) *ante servilem Dagesfabilē*, nec huic nisi rariùs Dages impo-
 nat. Not. ex multis quædam. Sic est תלוייהוה Deut. 32 6. הלא non
 הלא Job. 13. 7. c. 21. 22. c. 22. 2. הלא non הלא Psal. 85. 6.
 Sach. 1. 5. הלא non הלא Jud. 4. 15. הלא non הלא
 Psalm. 77. 8. הלא vel הלא, non הלא Psalm.
 88. 11. הלא Psalm. 94. 20. הלא 2. Sam. 3. 33. (etsi hic
 Codd. quidam habent הלא non הלא
 Gen. 18. 17. הלא & הלא non הלא Nechem. 3. 34. הלא non
 הלא Gen. 34 31. הלא non הלא Exod. 2. 14. הלא
 2. Sam. 10. 3. 1. Chron. 19. 3. הלא Num. 11. 29. הלא & הלא
 Job. 38. 31. & 35. הלא Am. 6. 12. הלא Jer. 18. 20. הלא Job. 37 20.
 Psal. 88. 2. הלא 1. Sam. 18 23. in quo tamen posito, sine ullo
 confusionis, articuli & particulæ periculo, ubique ferme, partici-
 piis exceptis, Dages poni poterat, prout etiam tale ה interrogans
 ex resolutione Schva compositi factum Patachatum
 imprimit aliquando Dages e. c. in הלא Gen. 17. 17. הלא
 Gen. 18. 21. (in הלא Num. 13. 19. & הלא Jef. 27. 7. non con-
 sonant Codd.) At nunquam id fieri, si illa immediata sit radicalis Dages-
 fabilis, jam dudum summus Hebræorum Grammaticus & Masora
 compilerator celeberrimus Elias Levita publicè monuit. Non quæ-
 ritur hîc de exemplis הלא 1. Sam. 10. 25 c. 17. 25. 2. Reg. 6. 32.
 nec de הלא Jer. 23. 23. quia incapacitas ibi datur Dagesfationis,
 & ה ante הלא non tantum est ex sequela Schva: sed & ex
 ratione literæ N, ante quam non Kametzatam ה inter semper habet
 Patach. Quatenus tamen nulla compensatio Dages, in tantum quo-
 dammodo juvant hæc quoque exempla: Propius ad rem acce-
 dunt הלא Gen. 29. 8. ubi ה Patachatum interrogans quidem,
 ante radicalem Schvatam, sed quam non dagesfat. Sic הלא
 Gen.

Gen. 27. 38. (errant pauci quidam Codd. qui habent *Dages* in *r*. rad. ac si sit הַבְּרָכָה , quod jamdudum occupavit *Masora* & correxit Ed. Gen. Basil. Buxtorf. Francofurt. & plurimæ aliæ: ubi si quæras porro *quale hic Schva*? Respondemus licet *Metbeg* non magis hic obftet *muto*, quam in הַשְּׁתַחֲוֹ Jer. 8. 2. vel וַיִּתְפַּקְוּ vel מִחֲבָרָו Exod. 32. 3. c. 39. 20. pro *mobili* tamen rectius pronuntiatur, unde & in Codicibus quibusdam vetustis *Schva compositum* הַבְּרָכָה quâ ratione *Metbeg* ille facile legitimatur, & ipsius *Syllaba meto*, quam terminari etiam in *Vocali brevi sine compensatione*, & quidem ita ut *sequens Schva sit mobile*, exempla $\text{בִּיתָהּ אֶתְהוּ נֶעְשָׂה}$ ubi ה non *Dageffatum* ostendit *Schva mobile*, הִיתָו & alia docent, & est hic locus singulariter notatus velut sine pari in Scripturis, cum tamen הַבְּרָכָה sub notione articuli *dageffantis* sit frequens satis in illis) Sic הַמַּעַט Genes. 30. 15. הַמַּעַט i. e. *An spelunca Latronum?* Jer. 7. 11. הַמַּצְאֵתָהּ 1. Reg. 21. 20. הַמַּשֵּׁל Jud. 9. 20. Sic Jer. 44. 9. הַשְּׂכַחְתֶּם omnia sine *Dages* post ה interrogans ex punctatione *Schva compositi* factum *Patacharum*.

§. 7. Licet a. ex abundanti derur in hac formâ alicubi *Dages post ה* in *indicali*, apparet facile nihil hoc ad הַיִּוְרָר , quippe quod habet ה *Patachatum* punctatione *primâ*, non *resolutâ*, sine *Schva*, resolutionem talem imperantis, sequela, cum in illis non sit primò omnium concipiendum ה *Patachatum*: sed *Chateph Patachatum*, quod deinceps ex *resolutione* fit *simplex Patachatum*. Nihil adeò per exempla, si quæ darentur talia, periculi, regulis superioribus universalibus, propter insignem primæ *Syllabæ* diversitatem & diversam e. c. ה in הַבְּרָכָה & ה in הַיִּוְרָר rationem, vel originationem. An autem dentur, quæstio est? Negat Elias Autor *Massoreth hammassoreth*, nec ullum testatur admittendum. Videamus quid de pauculis, quæ sive apparentia sive varietate quorundam Codicum impressorum sese insinuant. Talis i. est locus Genes. 37. 32. $\text{הַכְּתָנָה בְּנֵךְ הַיָּתָם אֵם לֵוָי}$ Vulgò redditur: *An tunica Filij tui illa: an non?* Versionem illam

non culpamus, quod *An* præmiserit: *emphasin* saltem majorem desideramus: at negatur consequentia. E. ה *ante* כתנת *est* formalitèr שאלה. Non ita. ה illud *articulus* est, & propterea *punctationem* quoque habet *articuli emphatici*. At hoc non obstante, sensus tamen *interrogativus* est. Interrogationes apud Hebræos non semper *explicito constare signo*, in vulgus notum: & regulare ac perpetuum illud: Nunquam ה *interrogationis ante articulum*, ut dicere per indolem Lingvæ haut licuerit הַהֲכַתְנָה. Igitur *particula illa incidens in vocem articulatam* excidit, & interrogatio habetur sive ex *Signo parallelo sequenti*, quale hoc loco est דנ (prout passim in talibus ex altero alterum colligitur) sive ex *subjectâ materiâ* vid. Eccles. 1. 10. Job. 6. 13. 14. cap. 13. 15. cap. 37. 18. cap. 38. 14. Jud. 9. 9. 10. 11. juxta D. K. Jesa. 36. 6. Thren. ult. v. ult. ubi דנ *interrogandi signum* ex territorio 1. iterandum in 2. Confert *Masora* cum hoc loco velut parallelum, quâ vocem, הַכַּתְנָה alterum Exod. cap. 28. v. 39. ubi sanè הַכַּתְנָה *articulatum est*, & ex uno alterum explicandum. Monuit jam dudum Raschi in הַכַּתְנָה *complexum dari regentis & absoluti*, explicandum eo modo quo alibi העם הארץ כל, id est, כל העם עם הארץ, Gen: 45, 16. vel בית ארל הארל Gen: 31, 13. id est, אני האל אל ארל, vel 2. Chron. 15, 8. הַנְּבוֹאָה עוֹרֵד הַנְּבִיִּים, id est, *Prophetia illa, prophetia Oded Propheta*, vel Jos. 3, 15. נְשֵׂאֵי הָאָרוֹן id est, *Portantes arcam illam, arcam, inquam, fœderis*, conf. Exod. 38, 21. Num. 32, 1. 4. Ezech. 47, 3. 2. Sam. 1, 19. Sed & in altero loco à Masorâ commendato הַכַּתְנָה *articula um* stat quoad formâ in *regimine* שש הַכַּתְנָה planè prout hoc loco בנך הַכַּתְנָה, ne quis *ex statu regiminis formalis* concludat ad ה *non articulum*: sed *particulam interrogandi*: conf. utrobique Masora. Nunquam aliter הַכַּתְנָה in totâ Scripturâ. Prout ergo ibi: *Tessellabis tunicam illam, tunicam, inquam byssi*: ita hoc loco Filii Josephi, dum ostendunt Patri tunicam Josephi: *Dignosce, inquiunt, (an) hoc, quod exhibemus, sit, tunica illa, tunica, scilicet, Filii tui? An minus?* Ita omninò hîc resolvendum jubente id autoritate superiori: neque alitèr sive Latini sive Germani in simili exemplo loqueremur.

Talis

§. 8. Talis 2. est Locus Num. 12, 21. הַשְּׂמֶנֶה הַיָּיִן. Coeterum in quo
 Codd. accurati & veteres carent Dages, & legunt הַשְּׂמֶנֶה non
 הַשְּׂמֶנֶה. Ita jam olim notatum quoq; à S Pagnino & Mercero sc.
 In הַשְּׂמֶנֶה non esse Dages in ו, quod in quibusdam saltem exemplari-
 bus se insinuaverit, ac si scilicet: esset הַיָּיִן הַשְּׂמֶנֶה. Alii veterum cum
 הַשְּׂמֶנֶה non Dagesato, eodem habent loco. Ex abundantia. posito
 הַשְּׂמֶנֶה scribi cum Dages, tunc non est ה interrogationis; sed articu-
 lus specificationis. Si quis excipiat antecedentia exempla הַשְּׂמֶנֶה הַיָּיִן
 הַשְּׂמֶנֶה הַיָּיִן. Resp. 1. invertendo: Si pro-
 ptere a ibi est ה interrog. quia habet punctum legitimum E. Hic non est, quia
 non habet punctationem particulae: sed articuli. 2. Repetatur ratio
 superior de ה nunquam ante vocem articulata[m] explicitè posito: sed ubi
 opus, sive ex materiâ intelligendo, sive ex parallelo sequenti reassu-
 mendo, ut nihilominus suppositio maneat eadem in הַשְּׂמֶנֶה הַיָּיִן
 quæ in antecedentibus, quia sequitur statim illud אֵם רוּחַ 3. Ra-
 tionem dare liceret, quare huic inprimis quæstioni præposuerit
 articulum, sc. excellentiam terra Ismelis, adeò in S. literis ab ipso DEO
 predicatam & promissam Abrahami posteris terram pinguis[simam] terram
 lacte & melle fluentem. Jubet ergo periorstrare terram & inprimis
 observare, an sit illa, pinguis[sima] illa terra? an verò macilenta? ubi o-
 pus haut erat macilenta præponere articulum, quia nulla insignitè
 macilenta: sed pinguis[sima] & terra supremè benedicta erat promissa:
 Sed nec poterat dici הַשְּׂמֶנֶה propter rationem jam supra dictam.
 Ab interrogazione ad formã interrogationis explicitam per ה non V. C.

§. 9. Talis 3. est Locus Jer: 8. 22. הַצִּירִי אֵין בְּגִלְעָד, Annon est Opo-
 balsamum in Gilead! Ubi in quibusdam Codd. habetur Dages: sed
 jam diu post Eliam à Schindlero & Mercero monitum: Non ponend-
 dum Dages in Zade: Unde Codd. non desunt, in quibus le-
 gatur הַצִּירִי, ita ut sub צ sit Kametz Chatuph, quâ ratione, cum nulla
 sit necessitas resolutionis in punctatione particulae, quia nullum se-
 qveretur Schva, maneret punctû ה interrogantis antea non Gutturalè
 non Schvatam perpetuum sc: (-:) Omnino tamen, prout alibi est צִירִי
 Gé: 37, 25. Ita præstat Kametz in צִירִי habere pro Schva composito seu a-bre-
 vissimo,

D 3

vissimo,

viffimo, unde etiam *Codd: accentuatiore* legunt nō הַצֵּרִי: sed הַצֵּרִי. Ita *Cod. Genuens. Francos. de anno 1595.* & multi antiquiores, in quibus nullum Dages. Conf. Masora in hoc loco & *Raschi*, qui rectè הַצֵּרִי לְשׁוֹן תְּמִיד & tria loca in quibus הַצֵּרִי Gen. 43. v. 11. Jerem. 46, 11. cap. 51, 8. Præter quæ semel est propter accentum הַצֵּרִי Ezech. 27, 17. Patet aded, ne quidem in his locis legitimari הַצֵּרִי interrogans Patachatum Dagesians immediatam radicalem i. etsi planè alia ratio exempli הַצֵּרִי תַּם quoad punctationem Patach, quæ in hoc est prima & propria: in illis secundaria & resoluta, quam quoad punctationem primæ radicalis, quæ in hoc ante præpositum הַצֵּרִי nullum planè habet Schva sive reale, sive mentale: at in illis habet jam Schva reale antequam præponas הַצֵּרִי, imò propter illud Schva jam suppositum in i. rad. patachatur ipsum הַצֵּרִי, cum extra illud retineret punctum proprium, ut puerile nimis sit, illud Schva quod ex Dages forti solâ mente concipere licet sub הַצֵּרִי in הַצֵּרִי, comparare illi Schva in הַצֵּרִי & similibus.

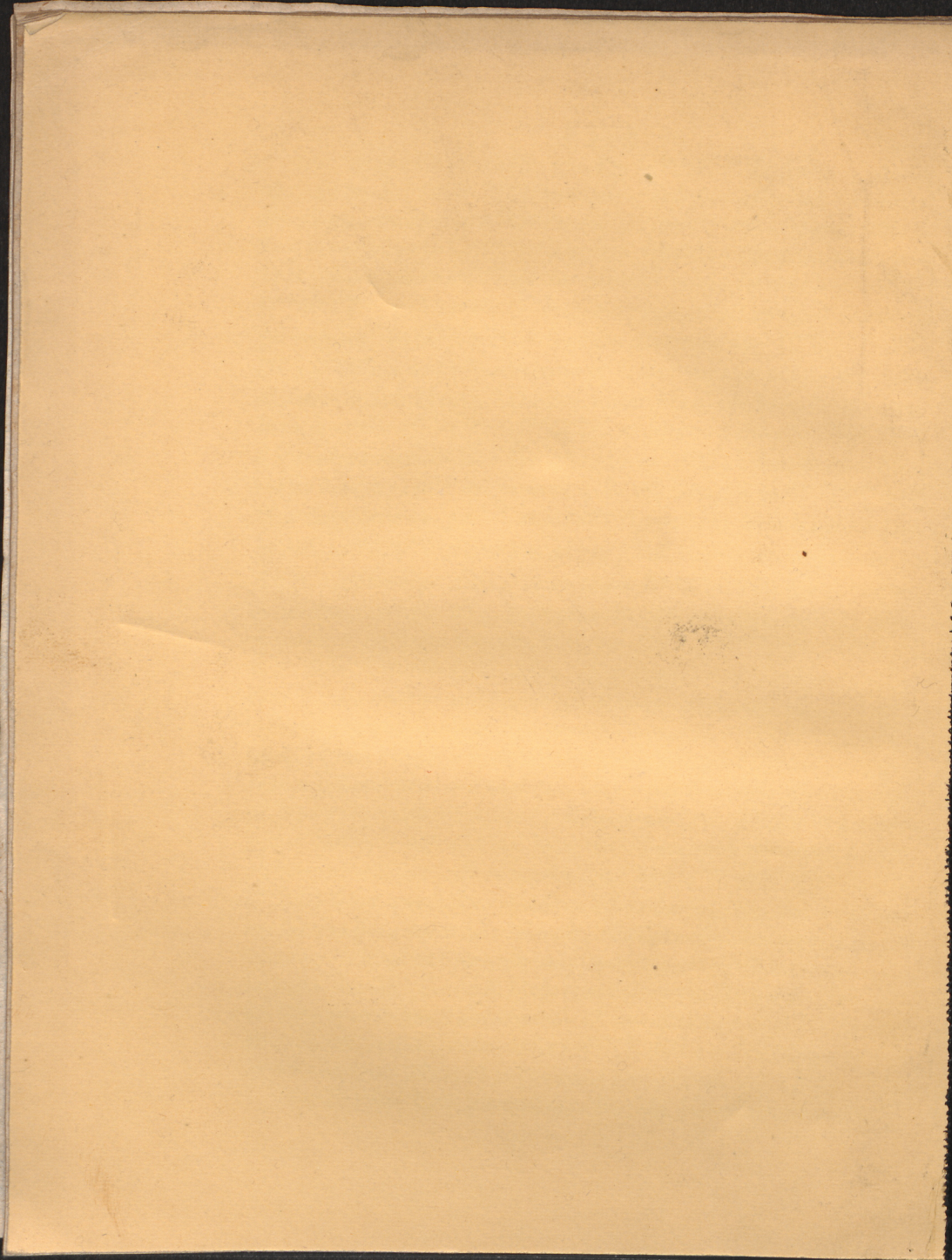
§. 10. Præter hæc, duo loca sunt cum articulo, quem per אֵלֶּפְשֵׁי וְאֵיּוֹן & apparentem convenientiam pro particulâ interrogationis habuerunt quidam Interpretes. Unus est Joel 4, 4. reddiderunt: *An retributionem rependitis mihi? & an retribuitis mihi? Velocissimè reddam retributionem vestram in caput vestrum.* Sed peccatum in accentuationem pariter & punctationem. In הַצֵּרִי punctatio articuli est, à quâ resilire nec hic, nec alibi Ez. 13. 18. opus. Oratio est *Dei indignantis, & admirantis* quasi stupendam ingratitude Tyrriorum, Sidoniorum, Palæstinorum, & ex illa admiratione ita loquentis: *Illam retributionem* (hîc quasi atronitus ad indignum facinus subsistit Orator, signante id accentu Rvia hoc loco) VOS (iterum emphaticè paululum subsistat lectio, VOS, inquam, tot excellentiis à me honorati) *rependitis mihi! Quid non Majestatis habet hæc oratio? Quis non hîc affectum sentit Oratoris, etsi absente particula interrogationis? Omnino pro punctatione articuli facit hîc accentuatio, in quam bis peccatum, semel in neglecto Rvia: deinde in Sakephkaton secundo, velut absolute posito. Contra Sakephkaton secundus referendus cum suo territorio ad tertium & quartum*

tum: neque adeo **DN** in territorio 2. quod imposuit Tractatoribus hic est in *formâ interrogationis*: sed hypotheticum. Omnium optumè ex consilio fontium noster Lutherus: *Ihr von Zor und Sidon/wollt ihr Mich trosten? Wolan troset ihr Mich/ so wil Ichs euch essend und bald wieder vergelten auff euren Kopff.* Ita planè expressa proportio territorialium.

§. 11. Alter est Ezech: 18, 29. **הֲרָכִי לֹא יִתְכַנּוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל.**
 Cæterum & hîc articulus est, & nulla explicitæ interrogationis particulæ necessitas magis in fontibus, quam si domui *Israelis* calumnianti: *vias Domini non esse aquas*, **DEUS** iratus Latine responderit: *Ille ipse via mea*, (quas scilicet jam inde à v. 3. prolixè descripsit, *Ille*, inquam, *ipse*) *non sint accuratae ô domus Israel! Annon per tuis nulla viarum vestrarum est accurata?* Notetur scilicet in territorio 1. non est tam formâ interrogantis, quam calumniam & blasphemum iudicium admirantis, velut paradoxon stupendum, unde non est in territorio 1. prout in 2. **הֲלֹא רָכִי יִתְכַנּוּ**; Sed **לֹא יִתְכַנּוּ** וְרָכִי
 ubi non magis opus **ה** interrogationis, quam in Germanicâ: *Sollten meine Wege nicht richtig seyn?* Vel, prout noster Lutherus: *Soll Ich unrecht haben?* Absurdum. Vel prout alibi in Jonâ oratio **DEI** sine signo interrogandi: *Sollte mich nicht jammern Dineve der grossen Stadt!* Conf. Jon: 4, 11. Ezech: 18, 13. **וְרָכִי**: *Sollte ein solcher leben!* Conf. etiam Job 13, 15. prout ergo alibi **ה** in **וְרָכִי** *semper articulus*, ita & hoc loco. Si excipias ex v. 25. Respond: 1 per *inversionem*, sicut ibi punctum interrogationis, non articuli ostendit non hunc: sed illam: ita hoc loco punctum articuli designaret hunc, non illum. Si excipias articulum non convenire affixionis statui, in quo vox **וְרָכִי**. jam dudum monuit in Michlol Kimchi: *In emphasibus, caelestibus inprimis, exprimendis, voci affixæ præfigi familiaritèr articulum* וְרָכִי *seu ad Majorè & emphaticâ magis demonstrationem.* Sic hoc loco querela *Israelis* erat de viis Dei, quas Deus hactenus descripserat & legitimaverat. Infert nunc: *Ille ipse via mea non sint accuratae!* Ita magis hîc affectus apparet *Oratoris*, quam si simpliciter reddas per modum quasi dubitantis: *An via mea non sint rectæ?* Conf. quoad illam Kimchi sententiam Jos. 7, 21. Jos. 8, 33. Lev. 27. v. 23.
 §. 12. At-

§. 12. Atque ita pro thesi: quod ה in היררה Eccles. 3, 21. nec sit
 nec esse possit שארה מלת seu interrogandi particula: sed *Emphaticè*
specificans articulus triumphat VERITAS. De loco ipso jam cōtra ineptiē-
 tem hīc æqvè ac in Cantico Canticor. Chaldæū conferatur qui jam
 ante 500. annos. ex arte loquitur *AbenEsra*: MANIFESTUM, quod ה
 היררה i. e. ה notitiæ (f. *Articulus emphaticus*) ante ע (& cæteras
 gutturales) sit קמוץ כרוך f. *passim Kametzatum*: ושל התמרה
 לעולם פתח i. e. Et ה admirationis f. *interrogationis* SEMPER *Pata-*
chatum (sc. sub Patach, Rabbino, etiam Segol est, sic in ארה *Aben-*
Esra, quando est in statu מוכרה f. absoluto dicit esse קטן
 f. *Patach parvum* ut sit ארה quando in סמוך, f. constructo, dicit
 inesse *Patach gadol* f. *magnum* ut sit ארה) Cum ergo in העולה sit ה
 & sit *Dageffatio* in, post ה vocis היררה, punctatio *Articuli æqvè, b. l.* est,
 ac alibi in היררה, Cant: 8, 13. quippe si illud foret ה interrogacionis, hic
 sub ה requiretetur *Schva compositum* והיור רפה i. e. & *Jod sine*
Dages. Ita *AbenEsra*. Neq; unquam vel *Raschi* vel ulli *Kimchi* aliter hīc
 docuit: quorum *paraphrasis* talis: מי הוה אשר מכין וכו': לב לא ימצא אחר מני ארף
Quis animadvertit, i. e. quàm pauci
sunt, vel vix unus ex millibus est qui serid inter spiritum hominis & bestia
discernit: quis animadvertit spiritum filiorum hominis? quod sc. spiritus
ille ipse (ubi corpore mortali excedit) ascendat sursum & compa-
reat in judicio (coram tribunalis Dei, ubi pro seipso rationē reddere tenetur)
& spiritus bestia ille ipse descendat infra terram (non sistatur in judicio
prout spiritus hominis: sed intereat). Atq; adeò non debebat homo
vitâ, moribus beluinis esse, vel uti brutum f. bestia שאינה מקפרה ער
מעשיו i. e. quæ sollicita non est de actionibus suis, hic vivere: sed ani-
ma sua præ specie bestia excellentiam, tum quoad primam originem (ex
Gen: 2, 7. tum quoad futuram conditionem (ex Koheleth c. 12, 9.) con-
siderare. Ita illi. Unde & Mercerus Parisiensis Hebræus: Juxta He-
braicam, inquit, punctationem non est: an ascendit? an descendit? sed:
qui ascendit, qui descendit, ut sit היררה ה i. e. ה notitiæ f. Artic-
ulus Emphaticus: NAM ה INTERROGANDI ALITER SCRIBITUR. Nos
sine ulteriori Interpretum examine hīc JASPIDEM ponimus.

(13)
cer Kimch. nec **הערלם** pertinet ad *stati-*
mortalitatis: sed presentis, in quo **ט** *δ*
σμα *τοῖς πρήγουσι νόμοις καὶ προηγου-*
humano s. cordi studium & desiderium
didit vñ s mentem, quæ ratiocinatur
bus colligit ignotiora, & ita ostendit
Convenit illud Apostoli: τὸ γνωστὸν
τοῖς, ὃ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσεν **Rot-**
morat τὸ ἐργετὸν τὸ νόμος γραμμὸν ἐν

§. 4. An autem *assequitur pla-*
quæ vel ipsis sensibus objiciuntur, & i-
palpabilis? Resp. sapientissimus in-
vñ s. desiderium tale sciendi, ipsumq;
mo non assequitur opus, quod fecit D
Notetur hïc 1. illud מברלי Geresch
quam. 2. Idem ad eò non rapidè
3. Nec מברלי ברלי velut duplex neg
Neque ita resolvendum: DEUS
non inveniret i. e. ut inveniret homo op
fluat ex indito cordi hominum seculo, &
eorum seculum indidisset, ne ullo mo
vel contra impressio seculi velut pæn
nij, eo modo quo DEUS dicitur C
vñ, eo quod non fuerint τὸ πρηγου
veri DEI inquisitores ex quibus p
cerus, 3 Kimchi. Omnino ἔρλם i
inditum fuit propter assecutioner
tionem & glorificationem Creato
citare gradus excellentissimi illi
det sapientissimus: Homo non a
cipio ad finem opus quod fecit
illius מברלי וער סרף ad remot

§. 5. An autem propter

li, & beata im-
τὸ κτιστικὸς καὶ
indidit ingenio
elligendi: in-
sq; ex notiori-
à DEO seculum.
εὐὸν ἐστὶν ἐν αὐ-
dem c. 2. 15. me-
στῶν.

μηναι τὰ divina,
IS quodammodo
DEUS quidem
t: cæterum ho-
o usque ad finem,
lum per prater-
um מברלי אשך,

nec, magis negat.
orum seculum, ne
illa non inventio

propterea cordi
et, vel invenirent:
in divinorum scruti-
nisse eis ἀδοκίμων

m admiratores, &
Tigurini, 2. Mer-
a à DEO cordibus

& per hæc, cogni-
so facto & in capa-
quærat, respon-
otest assequi à prin-
etur iterum relatio

entuatio.
tionem intelligentia
despe-

the scale towards document